

MAJBURLAMAGAN HOLDA O'QITISH METODIKASI**Xujamshukurova Dilfuza Qaxxor qizi**

Iqtisodiyot va Pedagogika universititi

Pedagogika yonalishi 1- bosqich Magistranti

E-mail:xujamshukurove@gmail.com

Biror kasbning haqiqiy ustasi bo'lish uchun kishida tabiiy qobiliyat, ma'lum jismoniy, va ruhiy islohotlar, puxta tayyorgarlik, shaxsiy tayyorgarlik va ayrim shaxsiy sifatlar bo'lish kerak. Pedagogik maqsadga yo'naltirishda qanday munosabatlarga e'tiborimizni qaratishimiz kerak. Pedagogik kasbini tanlagan kishi avvalo sog'lom bo'lishi, so'zlarni to'g'ri va yaxshi talaffuz qila olishi, bosiq, asablari joyida bo'lishi, boshqalar bilan muomalada o'zini tuta olishi zarur. Shuningdek, bolalarni yoqtirishi ular bilan ishonch bilan ishlashga mayli borlik, xushmuomalalik keng fikrlay olish tashkilotchilik, o'ziga va boshqalarga nisbatan talabchanlik kabi shaxsiy sifatlar mavjudligi ham kishining pedagogik ishga yaroqligini ko'rsatadi. Pedagog o'z maqsadiga erishishi uchun munosabatga o'quvchilar bilan kirishi uchun quyidagi sifatlarga ega bo'lishi lozim. Bolalarni sevish va ular bilan ishlashga qiziqish, pedagogik ishni sevish, psixologik va pedagogik ziyraklik va kuzatuvchanlik tashkilotchilik qobiliyati, haqqoniy, dilkashlik, talabchanlik, qatilylik va maqsadga intilish, vazminlik o'zini tuta olish. Pedagog pedagogik maqsadga yo'naltirilgan munosabat jarayonda o'quvchilarni xarakter xususiyatlariga ham alohida e'tiborini qarata olishi lozimdir. Maqsadga erishishga birgalikda intilish. Ta'lim sohasida biz maqsadga erishishimiz. Uchun albatta birgalikda intilishimiz lozimdir. Ta'limni tashkil etuvchi xodimlar bu pedagoglardir shunday ta'limni samarali amalga oshishida kimlar bilan birgalikda ishlashimiz o'rinli Ma'lum, pedagogik kasbda maqsadga erishish uchun o'qituvchining faqat bilimdon bo'lishi, u yoki bu fanini chuqur bilishining yetarli yemas. O'qituvchi tarbiya hamdir. U bolalarning yosh va ruhiy xususiyatlarini e'tiboriga olib biror fanni qay darajada, qanday usullar bilan o'rganishni ham, bolalarni qanday tarbiyali metodikasini ham, inson shaxsning shakllanishi qonuniyatlarini ham bilishi zarur. Pedagog jamoa bilan ishlashni bilish, guruh talablariga munosabati jarayonida bir xil muomala bo'lishi, ota-onalar bilan ishlashi guruh rahbari ish tizimining ajralmas qismidir. Ota-onalar bilan ishlash sinf rahbaridan ular bilan ishonchli va ishchan munosabati o'rnatish pedagog nazokat, chidam, izchil va qat'iy e'tiborini talab qiladi. Tarbiyaning umumiy va vazifalari ota-onalar jamoasi orqali muvaffaqiyatli hal qilinadi. Sinf rahbari ota-onalari tarbiyasi qiyin o'quvchilar bilan yakka tartibda ishlashga majbur qilib ogohlantirsa maqsadga erishishning qiyinchiliklarga duch kelmaydi. Majburlamagan holda o'qitish metodikasi, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini va o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan yondashuvdir. Bu metodika quyidagi asosiy tamoyillarga asoslanadi:

1. O'quvchining faol ishtiroki: O'quvchilarga dars jarayonida faol ishtirok etish imkoniyatini berish. Ular o'z fikrlarini bildirishlari, muhokamalarda qatnashishlari va savollar berishlari kerak.
2. Mustaqil o'qish: O'quvchilarga mustaqil ravishda o'qish va o'rganish uchun zarur resurslar (kitoblar, maqolalar, video materiallar) taqdim etish.
3. Muammoli vazifalar: O'quvchilarga muammoli vazifalarni berish va ularni hal qilishda qo'llab-quvvatlash. Bu ularning analitik fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.
4. Hamkorlik: O'quvchilarni jamoalarda ishlashga undash, bu orqali ular bir-biridan o'rganishlari va fikr almashishlari mumkin.

5. O'z-o'zini baholash: O'quvchilarga o'z bilim va ko'nikmalarini baholash imkoniyatini berish, bu esa ularni o'z-o'zini rivojlantirishga undaydi.

6. Yaratilish jarayoni: O'qituvchi sifatida sizning rolingiz o'quvchilarni yo'naltirish va ularga yordam berishdir, lekin asosiy e'tibor ularning mustaqilligi va yaratuvchanligini rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Bu metodika orqali o'quvchilar yanada faol, mustaqil bo'lishadi, bu esa ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlariga katta hissa qo'shadi. Ota-bobolarimiz doimo yaxshi niyat, yaxshi orzu-istaklar bilan yashaganlar o'zlaridan yaxshi farzandlar, yaxshi shogirdlar, yaxshi shoirlar, yaxshi nom qoldirishga harakat qilganlar. Yaxshi xulqqa ega bo'lgan kishilargina odamlarga yaxshilik qila oladilar. Bolalarga oliy janob munosabatlarni: vatanni sevmok, diyonat, matonat, savob, shijoat, sabr, vijdon, hayo, iffat, sadoqat, do'stlik, kamtarlik, lafz, mardlik, odamiylik, mehnat sevarlik, rost gapirish, to'g'ri so'zlik kabi fazilatlarini ta'lim-tarbiya jarayonida ularni ongiga singdirib borishimiz biz pedagog va ota-onalarini burchimizdir. Majburlamagan holda o'qish bizga ma'lumki, ta'lim albatta ta'limni muassasalarida olib boriladi. Ta'lim muassasalariga:

- maktabgachcha ta'lim muassasalari
- umumiy o'rta ta'lim maktablari
- kasb-hunar kolleji va akademik litseylar
- oliy o'quv yurtlari
- maktabdan tashqari ta'lim muassasalari.

Majburlanmagan holda o'qitishi o'quvchi ixtiyori bilan o'qituvchi hamkorligida olib boriladi. Majburlanmagan holda o'qitish iqtidorli, talantli o'quvchilar o'z xohlagan fanlarini yanada yaxshi o'zlashtirishi uchun, kasb yo'nalishlariga qarab fanlarni to'garaklarda darsdan keyingi amaliy mashg'ulotlarda davom ettiradilar.

Hozirgi kunda yoshda ko'proq ta'lim muassasalaridagi dars mashg'ulotlari tugaganidan so'ng o'zlari mashg'ulotlar bilan shug'ullanadilar. Bularga: kompyuter mashg'ulotlari, o'g'il bolalar ko'proq sport to'garaklariga, duradgorlik, qiz bolalar pazandachilik, zardo'stlik, tikuvchilik, mashg'ulotlariga ixtiyoriy ravishda qatnashadilar. Auditoriya mashg'ulotlarida dars o'qituvchi tomonidan talabalarga mukammal tarzda yetkazib berilsa, o'qituvchi talabalarni o'ziga jalb qilolsa, o'quvchilarda fanga nisbatan qiziqish vujudga keladi. Va o'quvchilar fanni ixtiyoriy tarzda o'zlashtiradi. O'quvchilar o'zlari qiziqqan fanlari yuzasida to'garak mashg'ulotlariga qatnashib, fanni yanada chuqurroq o'rganib o'z sohasining yetuk mutaxassisi bo'lishiga intiladilar.

Majburlamagan holda o'qitish metodikasi ta'lim jarayonida o'quvchilarga erkinlik va mas'uliyat berib, o'quv materialini o'z istaklari bilan o'rganishlariga yo'l ochadi. Bu yondashuvda o'qituvchi o'rgatuvchi rovida emas, balki yo'naltiruvchi va yordamchi sifatida ishtirok etadi. Asosiy maqsad o'quvchilarning ichki motivatsiyasini kuchaytirish va ularga mustaqil o'qish va fikrlash qobiliyatini rivojlantirishdir. Mazkur metodikaning asosiy xususiyatlari:

Motivatsiyani oshirish: O'quvchilarning qiziqishlariga mos keladigan faoliyat va mavzular tanlanadi, bu esa ularning o'rganishga ishtiyoqini kuchaytiradi.

Erkinlik berish: O'quvchilarga o'quv materiallarini o'zlariga qulay tempda va yo'lda o'rganish imkoniyati beriladi.

Mustaqil fikrlashni rivojlantirish: O'quvchilar o'zlari mustaqil ravishda muammolarni hal qilishlari va o'z xulosalarini chiqarishlari kerak bo'ladi.

Tanlov erkinligi: O'quvchilarga mavzuni qanday o'rganish, qanday vazifalarni bajarish kabi variantlarni tanlash imkoniyati beriladi.

Bu metodika shuningdek, bolalarning ijodiy fikrlashini, o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantiradi va o'quv jarayonida ularning faolligini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Voronin G.L. Konflikty v shkole. Sociologicheskiye issledovaniya №3, 1994 g.
2. Liseskiy K.S. Preduprezhdeniye mejlichnostnykh konfliktov v sisteme otnosheniy starsheklassnikov A/R dissertatsii M., 1994.
3. Рыbakova M.M. Konflikt i vzaimodeystviye v pedagogicheskom prosesse. – M.: Prosvyeniye, 1991.
4. Подласыы I.P. Pedagogika. – M.: Vldos, 2003. y.
5. Musurmonov R. Musurmonova M. Umumiy o'rta talim maktablarida pedagogik konfliktlar va ularning profilaktikasi muammolari xucusida. "Xalq ta'limi" j. T.: 2021. № 26 20-23.
6. Jabborova Onakhon Mannapovna. (2019). Psycholocial and pedagogical foundations of the formation of the artistic perception of students in secondary schools. European journal of research and reflection in educational sciences, 7(10), 9-14.
7. Jabborova Onakhon Mannapovna, Ismoilova Dilafruz Mukhiddinovna. (2020, may). Optimation of primary education. ACADEMICIA: An international multidisciplinary research journal, 10(5), 1229-1232.
8. Mardonov Sh.K., Jabbarova O.M.. Objectives of the lessons of visual arts in primary school. Academic research in educational sciences, Issue 3, 2020, pp 862-870.